

Opzet rekenkameronderzoek netcongestie

September 2026

Het onderzoek

Netcongestie, de overbelasting van het elektriciteitsnet, raakt de volle breedte van de Haarlemmermeerse samenleving. Van de realisatie van de woningbouwopgave (14.000 woningen tot 2030) tot verduurzamingsprojecten en de economische ontwikkeling van bedrijven. De situatie is actueel en acuut, o.a. door de nieuwe regels per 1 juli 2026 die automatische voorrang voor kleinverbruikers hebben afgeschaft. Vanaf 1 oktober 2026 moeten gemeenten bovendien in gecoördineerde tijdsblokken hun woningbouwprojecten indienen om transportcapaciteit voor deze projecten te garanderen. Dit zorgt voor een drukke periode voor de gemeente. Tegelijkertijd is de context van netcongestie, namelijk de energietransitie, zeer dynamisch. Er ontstaan nieuwe knelpunten en nieuwe kansen door een veranderende markt en een veranderende regulering, zoals de in 2026 in werking getreden Energiewet. De gemeente werkt momenteel aan de ontwikkeling en uitvoering van een integraal actieplan netcongestie.

Bij gemeenteraden bestaat soms het beeld dat de gemeente slechts beperkte invloed heeft op netcongestie, aangezien de regie sterk leunt op externe partijen zoals Liander, TenneT, de provincie en de rijksoverheid. Met dit onderzoek wil de rekenkamer de bewustwording en de informatiepositie van de raad vergroten. Het onderzoek moet de raad handvatten bieden voor zijn kaderstellende en controlerende rol: aan welke knoppen kan de raad wél draaien om de ambities van Haarlemmermeer te realiseren?

Het doel

In het onderzoek ligt de nadruk op de bestuurlijke en organisatorische mogelijkheden die de raad en het college hebben om binnen de huidige kaders actief te sturen op netcongestie. Het onderzoek naar netcongestie in Haarlemmermeer heeft daarom de volgende doelen:

- Inzicht geven in de aard en omvang van netcongestie in Haarlemmermeer.
- Inzicht geven in de gevolgen van netcongestie voor inwoners, ondernemers, maatschappelijke voorzieningen en voor beleidsdoelen van de gemeente en de gemeentelijke organisatie zelf.
- Beoordelen hoe de gemeente momenteel invulling geeft aan haar rol bij het verminderen van netcongestie.
- Identificeren van mogelijkheden voor de gemeente om haar rol te versterken.
- De gemeenteraad een goede informatiepositie te bieden voor het vervullen van zijn kaderstellende en controlerende rol.

De onderzoeksvragen

Aan de hand van de doelstellingen heeft de rekenkamer een hoofdvraag en vier deelvragen geformuleerd:

Hoofdvraag

Hoe gaat gemeente Haarlemmermeer om met netcongestie en welke aanvullende mogelijkheden heeft zij om netcongestie te verminderen?

Deelvragen

1. Wat is de aard en omvang van netcongestie in Haarlemmermeer?
2. Welke gevolgen heeft netcongestie op hoofdlijnen voor inwoners, ondernemers en maatschappelijke voorzieningen?
3. Welke mogelijkheden heeft de gemeente om netcongestie te verminderen?
4. Welke sturingsmogelijkheden en specifieke rol heeft de raad en in hoeverre maakt de raad gebruik van zijn sturingsmogelijkheden?

De reikwijdte

In het rapport worden de maatschappelijke gevolgen van netcongestie tastbaar. De rekenkamer kijkt zowel naar de effecten op gemeentelijke beleidsdoelen (zoals de woningbouwopgave) als naar de gevolgen voor inwoners, ondernemers en maatschappelijke voorzieningen. Dit gebeurt enerzijds aan de hand van bestaande kennis uit eerdere onderzoeken en anderzijds door met vertegenwoordigers van inwoners (bijvoorbeeld energiecollectieven), ondernemers (bijvoorbeeld de lokale bedrijvenvereniging) en de ambtelijke organisatie in gesprek te gaan. Omdat de gemeente netcongestie niet in isolatie kan oplossen, worden in de analyse ook het krachtenveld en de samenwerking met essentiële externe partijen meegenomen.

Voor de technische feiten worden bestaande, gevalideerde bronnen gebruikt. Tot slot richt de rekenkamer het onderzoek uitsluitend op de lokale en regionale speelruimte van de gemeente Haarlemmermeer; een beoordeling van de landelijke systeemwereld en nationale kaders valt buiten de reikwijdte van het onderzoek.

Het plan van aanpak

Stap 1 – Voorbereiding

Het onderzoek wordt uitgevoerd door een extern onderzoeksbureau. De rekenkamer organiseert een startbijeenkomst waarin de ambtelijke organisatie en het projectteam van het onderzoeksbureau kennismaken. De onderzoeksopzet wordt besproken en praktische werkafspraken worden gemaakt.

Stap 2 - Deskresearch

In de tweede stap verzamelen en analyseren de onderzoekers documenten en voeren ze een netwerkanalyse uit. Ze brengen relevante partijen en hun onderlinge verhoudingen in beeld, en hun rol in het oplossen van netcongestie in Haarlemmermeer. Ook stellen de onderzoekers een globale schets van de belangrijkste trends en ontwikkelingen op.

Stap 3 – Interviews en reflectiesessies

Om de resultaten van de deskresearch nader te duiden en aan te vullen, worden interviews gehouden. De gesprekken vinden plaats met personen in verschillende rollen binnen de gemeente Haarlemmermeer:

- Betrokken portefeuillehouder(s) - Portefeuilles Energietransitie, economische zaken, ruimtelijke ordening/wonen.
- Beleidsambtenaren die zich specifiek met netcongestie bezighouden.
- Beleidsambtenaren van beleidsterreinen die te maken krijgen met de gevolgen van netcongestie zoals economische zaken, wonen, veiligheid.
- Beleidsambtenaren die de gevolgen van netcongestie voor de eigen organisatie in kaart brengen.
- Een afvaardiging van de gemeenteraad.

Ook worden een aantal maatschappelijke partners benaderd die betrokken zijn bij de uitvoering van het klimaatbeleid.

Daarna vinden twee reflectiegesprekken plaats, een met de ambtelijke organisatie en een met een afvaardiging van de raad. Tijdens deze bijeenkomsten presenteren de onderzoekers de voorlopige bevindingen en volgt een gesprek over de implicaties van deze bevindingen. Ook komen de conceptaanbevelingen aan de orde.

Stap 4 – Rapportage

Nadat het veldwerk is afgerond, stelt het onderzoeksbureau het concept-rapport op. Dit rapport biedt de rekenkamer aan voor ambtelijk wederhoor aan de gemeente, waarna het bureau eventuele feitelijke onjuistheden zal corrigeren. De rekenkamer stelt een rekenkamernota op waarin ze haar reflectie op het rapport, haar conclusies en aanbevelingen aan raad en college weergeeft. De concept-nota bespreekt ze met haar klankbordgroep uit de raad. De rekenkamer vraagt het college in een bestuurlijke reactie te reageren op de conclusies en aanbevelingen in de rekenkamernota.

Stap 5 – Publicatie en raadsbehandeling

De rekenkamer publiceert naar verwachting in mei 2027 het onderzoek, bestaande uit de rekenkamernotitie, het rapport van het onderzoeksbureau, de bestuurlijke reactie van het college en een eventueel nawoord van de rekenkamer. Dit doet ze via raadsinformatie en via de website van de rekenkamer. Na publicatie zal de rekenkamer een informatieve bijeenkomst voor de raad organiseren en zal ze het presidium verzoeken een raadsdebat over het onderzoek in te plannen.